

УДК 338.48:[336.14:352/354](477)
JEL E23, L83, O13, O18, R58

О. І. Коркуна

кандидат економічних наук, доцент кафедри готельного
ресторанного бізнесу Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів
e-mail: grafskayaorislava@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

О. Я. Цільник

директор ПП «Укрзахідпостач», м. Львів
e-mail: oleg.c28@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3875-7098>

О. В. Бордун

студентка Національного університету
«Одеська юридична академія», м. Одеса
e-mail: olesiabordun@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4501-9472>

Розвиток зеленого туризму в умовах формування об'єднаних територіальних громад

Охарактеризовано перспективи розвитку зеленого туризму у сільських населених пунктах. Розкрито проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в об'єднаних територіальних громадах. Визначено ендогенний потенціал і можливості його залучення для розвитку зеленого туризму. Встановлено, що зелений туризм може бути додатковим чинником наповнення дохідної частини бюджету об'єднаних територіальних громад. Проаналізовано світовий досвід і розглянуто перспективи його використання для розвитку зеленого туризму в Україні. Здійснено SWOT-аналіз щодо розвитку зеленого туризму в регіонах України. Охарактеризовано пріоритетні регіони для розвитку сільського зеленого туризму. Визначено, що зелений туризм може відіграти роль катализатора структурної перебудови економіки, забезпечити демографічну стабільність і розв'язати соціально-економічні проблеми, які виникають при формуванні об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: зелений туризм, сільська місцевість, територіальна громада, бюджет, послуги, економічна стабільність.

Korkuna O. I., Tsilnyk O. Ya., Bordun O. V. GREEN TOURISM DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF FORMING OF CONSOLIDATED TERRITORIAL COMMUNITIES

Nowadays tourism industry is only fifth in Ukraine by the component of budget revenues and its importance should grow significantly due to such objective preconditions as beneficial location of Ukraine in the center of Europe, availability of significant tourism and recreation capacity, favourable climate, rich flora and fauna and numerous landmarks of global level. For Ukraine rural green tourism in conditions of forming of consolidated territorial communities is a new phenomenon and requires the range of activities for its intensified development. Indeed, the priority of rural green tourism development in Ukraine is stipulated by the urgent need to solve socio-economic problems of contemporary villages. The paper aims to define the conditions and research the processes of green tourism development in conditions of forming of consolidated territorial communities. The paper characterizes the perspectives of green tourism development in rural settlements. In particular, it outlines the problems and perspectives of green tourism development in consolidated territorial communities. Endogenous capacity and opportunities of its use in the development of green tourism are defined. Green tourism is determined to be an additional factor of budget revenues in consolidated territorial communities. Global experience is analyzed and the perspectives of the use of global practices in the development of green tourism are outlined. SWOT-analysis of rural green tourism development is carried out. The paper defines top-priority regions for the development of rural green tourism. The authors emphasize that green tourism can play the role of a catalyst of economy structural changes, provide demographic stability and solve socio-economic problems emerging in the course of forming of consolidated territorial communities.

Keywords: green tourism, rural area, territorial community, budget, services, economic stability.

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток сільських територій на базі громад – це розвиток, орієнтований на формування засад сталості, створення довгострокових спроможностей громад самостійно справлятися з майбутніми викликами і можливостями. Це ланцюг дій, у процесі яких громади візуалізують, ініціюють і реалізують власні ідеї щодо покращення повсякденного життя. Зміни здійснюють самі громади після наділення їх правами власності, шляхом ефективного використання і контролю над локальними

ресурсами; забезпечують подолання бідності, а не більш комфортне існування в її умовах.

Сільські громади у контексті політики сільського розвитку – це самоорганізовані сільські жителі, які поділяють спільний життєвий простір, об'єднані прагненням, готовністю і реальними діями поліпшувати економічне, соціальне та екологічне становище. Тому в сучасних умовах формування об'єднаних територіальних громад розвиток сільського зеленого туризму впливає на стабілізацію

економічного розвитку сіл, що і визначає актуальність досліджуваної теми.

Аналіз останніх досліджень. Питання сільського зеленого туризму розглядаються у працях таких відомих вчених, як: В. Биркович, І. Гришова, О. Дудзяк, Л. Вашина, В. Кифяк, М. Пітюлич, М. Плотніков, В. Россоха, Д. Стесенко та ін.

Метою статті є визначення умов і дослідження процесів розвитку зеленого туризму в умовах формування об'єднаних територіальних громад.

Основні результати дослідження. Суть зеленого туризму полягає у відпочинку в приватних господарствах. Він орієнтований на використання природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості та її специфіки для створення комплексного туристичного продукту.

Обраний Україною євроінтеграційний вектор потребує формування засад структурної політики сільського розвитку. Проте вона має здійснюватися на приписах власного підходу, враховуючи історичний досвід і сучасну практику. Принципові зміни в господарському механізмі сільського розвитку закладалися у 1985 р. через пропозиції розширення прав українських підприємств шляхом самостійної організації виробництва, реалізації продукції, розвитку соціальної сфери села. Задекларована перебудова органів державного управління мала на меті вирішення перспективних соціально-економічних і науково-технічних завдань, пошук найбільш дієвих форм об'єднання науки і

виробництва. Ставилися питання про удосконалення організації управління, ліквідацію зайвих ланок, спрощення структури апарату управління, підвищення його ефективності, які залишилися нереалізованими [1, с. 42].

Такий курс України спрямовує її враховувати і досвід ведення туристичної діяльності, особливо зеленого туризму.

Масовий розвиток сільського зеленого туризму почався з другої половини ХХ ст., коли у Великій Британії та США виникла концепція «Bed & Breakfast», що передбачала тимчасове проживання (близько 7 діб) у порожніх кімнатах будинків, незалежно від їх розташування. На початку ХХІ ст. індустрія сільського туризму визнається експертами Всесвітньої туристичної організації як суттєвий, найбільш динамічно зростаючий сектор світового туристичного господарства. Обсяги надання агро-туристичних послуг у постіндустріальних країнах нині практично в 2-4 рази перевищують обсяги зростання готельної бази і курортного сервісу в цих країнах [2].

На сучасному етапі усі національні організації сільського туризму країн Європи об'єдналися в Європейську федерацію фермерського і сільського туризму. Основні цілі цієї організації полягають у сприянні розвитку сільського зеленого туризму та цільовому інвестуванні проектів розвитку сільського туризму. Виділимо основні особливості організації сільського зеленого туризму у деяких країнах-членах ЄС (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості організації сільського зеленого туризму в країнах-членах ЄС

Країна	Особливість організації
Італія	Агротуристичний бізнес тісно пов'язаний з курортним. Міжнародна спеціалізація – гастрономічний і дегустаційний туризм
Австрія	Зайнятість гостей – збирання трав, приготування молокопродуктів, вигін худоби, активний гірський та екологічний туризм
Фінляндія	Будиночки без господарів, розміщені на берегах заповідних озер і річок
Румунія	Діє Національна асоціація сільського і культурного туризму. Спеціалізація – етнографічний і гастрономічний туризм
Угорщина	Податкові пільги. Міжнародна спеціалізація – кінний туризм
Польща	Відсутність тісного зв'язку з традиціями країни. Тільки ночівля та харчування
Франція	Приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, гірськолижні шале, агрокотеджі, замки, рибальські будинки
Іспанія	Сільські готелі на Канарських і Балеарських островах, а також у переобладнаних монастирях та історичних замках
Данія	Діє Національна асоціація агротуризму. Спеціалізація – велосипедний туризм
Ісландія	Категоризація номерів на три категорії, категоризація гостьових будинків (А, В, С, D, Т, F, G)
Німеччина	Більшість туристів приїздить для участі у міжнародних ярмарках і торгових шоу
Велика Британія	Доступні ціни, спеціальні знижки для дітей, друкуються рекламні-інформаційні каталоги СЗТ

Складено авторами на основі [2].

Сьогодні в Україні діє система екологічної сертифікації та добровільної категоризації «Зелена садиба», яка розроблена Всеукраїнською спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Схема сертифікації побудована на принципах зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкта на екологію, підтримка народних традицій і ремесел, підтримка місцевої економіки, розвиток екологічно сприятливих видів розваг і відпочинку.

Для України сільський зелений туризм – нове поняття, хоча розвивається він досить активно. Сьогодні туристична галузь в Україні є лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету, але її питома вага має суттєво зрости з огляду на такі об'єктивні передумови, як вигідне геополітичне

розташування України в центрі Європи, наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, сприятливий клімат, багаті флора і фауна, чисельні культурно-історичні пам'ятки світового рівня.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в Україні зумовлюється нагальною необхідністю невідкладного розв'язання соціально-економічних проблем сучасних сіл.

Тепер особливо важливим є питання просування в Україні самої ідеї сільського туризму загалом. Метою розроблення цієї широкомасштабної програми має стати підвищення поінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку. Насамперед мають бути задіяні такі види маркетингових комунікацій, як PR-статті, інтерв'ю,

прес-конференції, семінари, брифінги, телепередачі, що викликають довіру та позитивну реакцію.

Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення і дає селянам додатковий заробіток, збільшує можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування. Формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі з широкою можливістю використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіону.

Для забезпечення пріоритетності розвитку сільського зеленого туризму в Україні і наближення його до стандартів ЄС настала нагальна потреба у прийнятті Закону України «Про сільський зелений туризм», який став би основою для розроблення програм регіонального розвитку сільського зеленого туризму з інтеграцією їх до Програми розвитку сільського туризму в Україні, визначив особливості та умови для договорів у сфері сільського зеленого туризму, а також врегулював питання, пов'язані з професійною підготовкою фахівців зі сільського зеленого туризму. При цьому головним завданням у формуванні такої Програми є координація зусиль уряду, парламенту, міністерств, відомств, інших органів державної влади, а також громадських організацій та підприємницьких структур для більш ефективного розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Сьогодні пріоритетними регіонами для розвитку сільського зеленого туризму в Україні є такі [3]:

- Західний регіон (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Хмельницька області);
- Південний регіон (АР Крим і Запорізька, Миколаївська, Херсонська області);
- Центральний і північний регіони (Київська, Полтавська і Чернігівська області).

У цих регіонах відбувається реалізація програм з розвитку туризму. Так, значна частка (29%) тих, хто відпочиває в сільській місцевості, надає перевагу такому виду відпочинку завдяки можливості дуже близько долучитися до навколишнього природного середовища (купатись у водоймах, гуляти на свіжому повітрі, збирати ягоди, гриби). 17% мотивує до відпочинку в селі можливість харчування екологічно чистими, натуральними і відносно дешевими продуктами домогосподарств. Бажання залучитись до народної культури, звичаїв, традицій, брати участь у святах і сільських розвагах, зануритись у сільське життя виступає важливим мотиватором до відпочинку в сільській місцевості для 15% туристів. Як виявилось, важливим мотивом туристів (12%), беручи до уваги фінансовий стан переважної частини населення країни, є відсутність коштів для відпочинку на дорогих курортах, за кордоном, адже загальновідомо, що проживання в сільській садибі коштує набагато дешевше за відпочинок у курортній зоні з проживанням у готелі.

Ще одним мотиватором для міських жителів (9%) виступає потреба в можливості спокійного відпочинку подалі від індустріальних міст, що сприяє роздумам і поверненню внутрішньої гармонії.

Певна частина населення (7%) відпочиває в сільській місцевості за сімейною традицією, а дещо менша частка туристів (6%) пояснила своє бажання користуватися послугами сільського зеленого

туризму необхідністю оздоровлення у певних кліматичних умовах за рекомендацією лікаря.

Дещо менша частка туристів (5%) вказала, що до відпочинку в сільській місцевості їх спонукає можливість безпосередньої участі в сільськогосподарських роботах для власного задоволення. Узагальнюючи існуючу практику, виділяють декілька напрямів туристичних послуг:

- пізнавальний (ознайомлення з культурно-історичними, етнографічними, природними цінностями території);
- розважальний (рибальство, полювання, збирання грибів, ягід, лікарських трав, катання на човнах, здійснення радіальних виходів в гори);
- оздоровчий (купання у водоймищах, заняття фізичною працею).

Пропозицію на туристичний продукт сільського зеленого туризму поділяють на первинну, що реалізується безпосередньо виробником туристичних послуг (господарством), і вторинну, коли задіяно посередників, які мають зиск від перепродажу послуг [4].

Важливе значення для розвитку зеленого сільського туризму має також визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз його розвитку.

Сильні сторони регіонів України для сприятливого розвитку сільського туризму: чисте та безпечне довкілля, гарні краєвиди, багаті флора та фауна, наявність річок, гір, озер, лісів, багатство історико-культурних пам'яток, невелика ціна на проживання та харчування, велика кількість індивідуальних операторів, що традиційно приймають гостей, збережені сільські традиції, гостинність населення.

Слабкі сторони регіонів України, що можуть заважати розвитку сільського туризму: низька якість бази для ночівлі, проблеми з водопостачанням, відсутність достатньої практичної туристичної інформації про регіон, незнання господарями сільських садиб іноземних мов, відсутність системи резервування місць, слабе знакування туристичних атракцій і маршрутів, недостатньо розвинута інфраструктура.

Загрози, які перешкоджатимуть розвитку сільського туризму, що їх треба попередити: виникнення некатегоризованої нічліжної бази, яка зменшуватиме якість послуг; значний рівень безробіття створює основу для збільшення злочинності, що буде відлякувати потенційних туристів; суперництво та відсутність координації між різними організаціями, що займаються промоцією сільського туризму, заважає впровадженню єдиних стратегічних цілей розвитку сільського туризму в регіоні; поганий політичний імідж не сприяє діяльності іноземних інвесторів, відсутність політичної стабільності та закону «Про сільський туризм» заважає організації відпочинку на селі.

Потенційні можливості та вигоди від розвитку сільського зеленого туризму в регіоні: розвиток сільського туризму значно збільшить доходи селян, що поліпшить економічний розвиток сіл і сіл, що об'єдналися в територіальні громади; збільшиться зайнятість сільського населення, особливо жінок; приїзд туристів сприятиме більшому піклуванню, а відтак кращому збереженню культурно-історичних пам'яток регіону; будуть створюватися нові робочі місця у сфері обслуговування, медицини, транспортної мережі, які зможуть надати роботу і

випускникам вищих навчальних закладів. Відповідно, завдяки створеним підприємствам та організаціям у селах і об'єднаних територіальних громадах збільшаться надходження до бюджету за рахунок сплати податків з доходів підприємств і фізичних осіб; чималою дохідною частиною буде сплата туристами туристичного збору.

Розвиток сільського зеленого туризму не вимагає великих витрат, оскільки його основою є побут і особливості сільського життя. Однак у законодавстві України не встановлено вимоги до власників садиб щодо організації побуту та зручностей для відвідувачів. Розвиток сільського зеленого туризму

має велике значення як для туристів, так і для об'єднаної територіальної громади, що сприятиме соціально-економічному розвитку території. Для туристів забезпечується активний відпочинок на селі, споживання свіжих продуктів харчування, спілкування з місцевими жителями, пізнання культури, звичаїв і традицій села, набуття нових умінь, контакт з природою тощо. Для територіального розвитку сільський зелений туризм дає можливість отримати додатковий дохід, поліпшити інфраструктуру території, зберегти культурну спадщину села, особистий розвиток сільського населення (табл. 2).

Таблиця 2

Комплекс завдань територіальних громад для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму [6]

Характеристика добробуту сільського населення	Завдання територіальних громад
Підвищення рівня життя населення сільської території	Державна підтримка підвищення рівня облаштування сільської території як сфери життя, діяльності та побуту селян, розмежування політики щодо підтримки сільського господарства та розвитку сільських територій
Зайнятість сільського населення	Стимулювання зайнятості населення в сільській місцевості поза сферою сільськогосподарського виробництва, включаючи розвиток аграрного бізнесу, сільського туризму, народних ремесел і промислів, підприємств сфери послуг, збору та переробки дикорослих ягід і грибів, лікарської сировини тощо
Розвиток сільської соціальної інфраструктури	Пріоритетний розвиток сільської соціальної сфери та інфраструктури (насамперед автомобільних доріг, телекомунікацій та інших засобів інформаційного забезпечення, об'єктів комунального господарства, сфери освіти та охорони здоров'я)
Соціальний розвиток села	Створення умов для соціального розвитку села, стійкої мотивації до соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі, суміжних секторах виробництва і сфері послуг
Формування привабливого іміджу сільської території	Підвищення рівня привабливості проживання в сільській місцевості, виконання програми державної підтримки молодих працівників, залучених до роботи в сільських населених пунктах
Збільшення доходу	Створення рівних умов для підтримки сільськогосподарських виробників незалежно від їх виду, типу, розміру, форми власності та господарювання

Для ефективного просування національного туристичного продукту на зовнішньому ринку потрібна як організаційна, так і частково фінансова підтримка з боку держави, а створення позитивного образу нашої країни та її туристичних об'єктів має стати частиною загальної стратегії розвитку туризму в Україні [5].

Привабливим є те, що сільський зелений туризм не вимагає надзвичайно великих інвестицій, але водночас може принести велику користь багатьом громадянам держави, насамперед сільським жителям, оскільки розширює ринок збуту товарів і послуг, сприяє надходженню іноземної валюти, поліпшенню інфраструктури території, створенню нових робочих місць тощо. Саме об'єднані територіальні громади можуть забезпечувати пільги при одержанні державних дотацій особам, які беруть участь у наданні туристичних послуг. Сільський зелений туризм розвивається за тісної співпраці зацікавленого сільського населення, які надають туристичні послуги з об'єднаними територіальними громадами. Саме об'єднані територіальні громади забезпечують високу якість туристичних послуг і відповідну комунальну інфраструктуру (дороги, стоянки, централізоване водопостачання та водовідведення, телефонізацію, безпеку тощо), пропонують широкий вибір приватних садиб, магазинів, спортивних і рекреаційних об'єктів і туристичних послуг.

Ще однією складовою відпочинкової пропозиції є умови проживання. Умови проживання повинні гарантувати можливість зручного нічлігу, дотримання особистої гігієни, наявність повноцінного харчування.

Тому господарям варто керуватися рекомендаціями з категоризації сільського житла Української спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Присвоєння категорії житлу, що надається у користування відпочиваючим, дає право господареві оселі повідомляти про відповідну якість житлових умов у рекламних засобах спілки, що сприятиме збільшенню відпочинкового попиту та доходів господаря.

Розвиток сільського зеленого туризму в об'єднаних територіальних громадах спонукає до покращання благоустрою сільських садиб, вулиць і сіл загалом; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, спочатку приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі наявного житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але з надходженням коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями добиваються зміни на краще сфери обслуговування. Водночас це є вагомим внеском у розвиток села, яке входить в територіальну громаду.

У міжнародній практиці використовують сільські готелі, будинки, ферми, спеціально обладнані для прийому туристів (Іспанія); у Польщі діють чіткі стандарти стосовно якості продукту сільського туризму, а господарі здійснюють добровільну категоризацію садиб [2]. Це дає змогу формувати свою ринкову нішу й працювати зі своїм сегментом споживачів. В Італії нараховується близько 6 тис. сільських відпочинкових комплексів. Сучасний

агротуризм в Італії – це вже не скромні кімнати і 3-4-місне розміщення у сільських будинках, а справжні міні-готелі рівня трьох-чотирьох зірок з антикварними меблями, прекрасно обладнаними ванвузлами, басейнами, тенісними кортами. Дуже часто під них реконструюються садиби XVI-XVIII століть або невеликі старі монастирі. Агротуристичні комплекси надають своїм клієнтам можливість займатися різними видами спорту, здійснювати кінні й піші прогулянки, організують екскурсії для огляду визначних місцевих пам'яток і навколишніх місць, де туристи із задоволенням відвідують сільські ярмарки і середньовічні костюмовані свята.

Таким чином, агрооселя виступає передумовою й основою туристичного продукту сільського туризму. На її базі формується пакет сукупних послуг: туристично приваблива місцевість, традиції та звичаї сільської гостинності у певній місцевості, історико-культурна спадщина, гастрономічне розмаїття тощо. Неабияке значення має суспільний імідж місцевості, а також прийнятні ціни.

Хостели у цьому виді туризму все ще користуються популярністю. Хоча вони економічно вигідні, однак продовжується удосконалення послуг щодо розміщення туристів, проекти часто реалізуються у стилі зеленого туризму. Гості під час відпочинку в хостелі можуть ділитися своїми культурними і духовними знаннями, що дозволяє популяризувати українську культуру, поширювати знання та інформацію про історичні, природні, етнографічні особливості різних регіонів.

Висновки. Отже, сільський зелений туризм з кожним роком набуває все більшої популярності як у світі, так і у нашій державі. З одного боку, це сприяє активізації малозабезпечених верств населення, які можуть розраховувати на відносно дешевий відпочинок, а з іншого – розвитку селянських господарств, які надають послуги сільського зеленого туризму; створенню нових підприємств, що дасть змогу забезпечити жителів сільської місцевості робочими місцями; зменшенню міграції працездатного населення за межі нашої держави. Це також дозволить залучати вітчизняні та іноземні інвестиції, реалізовувати нові проекти, що забезпечить значні додаткові надходження до бюджету об'єднаної територіальної громади зокрема і регіону загалом.

Таким чином, сільський зелений туризм виступає одним із чільних пріоритетів подолання депресивності й активізації соціально-економічного розвитку сільських територій України.

Список використаних джерел

1. Россоха В., Плотников М. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 4. С. 41-53.
2. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. *Все о туризме – туристическая библиотека*: сайт. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm
3. Кузик С. П., Рутинський М. Й., Кузик П. С. Соціально-економічне значення сільського зеленого

туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України. *Все о туризме – туристическая библиотека*: сайт. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kuzyk.htm

4. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Все о туризме – туристическая библиотека*: сайт. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur7.htm

5. Костриця М. М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика (етноісторичний туристичний кластер «Древлянська земля»): монографія. Житомир: ЖДТУ, 2006. 196 с.

6. Івашина Л. Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму. *Державне управління та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. 2017. Вип. 3(34). С. 143-148.

References

1. Rossokha, V., & Plotnikov, M. (2018). Rozvytok sil's'kykh terytoriy v umovakh detsentralizatsiyi upravlinnya: stan, problemy, perspektyvy [Development of rural territories in the conditions of decentralization of management: state, problems, perspectives]. In *Ekonomichnyy dyskurs [Economic discourse]*: Vol. 4 (pp. 41-53). [in Ukrainian].
2. Yevropeys'ky dosvid orhanizatsiyi sil's'koho zelenoho turyzmu [European experience in organizing rural green tourism] (2018). *All about tourism – tourist library*: Website. Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm [in Ukrainian].
3. Kuzyk, S. P., Rutynskyy, M. Y., & Kuzyk, P. S. (2018). Sotsial'no-ekonomichne znachennya sil's'koho zelenoho turyzmu v konteksti suchasnykh priorytetiv rozvytku sil's'kykh terytoriy Ukrayiny [Socio-economic importance of rural green tourism in the context of modern priorities of development of rural areas of Ukraine]. *All about tourism – tourist library*: Website. Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/kuzyk.htm [in Ukrainian].
4. Perspektyvy rozvytku sil's'koho zelenoho turyzmu v Ukrayini [Prospects for the development of rural green tourism in Ukraine] (2018). *All about tourism – tourist library*: Website. Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/siltur7.htm [in Ukrainian].
5. Kostrytsya, M. M. (2006). Sil's'kyy turizm: teoriya, metodolohiya, praktyka (etnoistorychnyy turystychnyy klaster «Drevlyans'ka zemlya») [Rural tourism: theory, methodology, practice (ethno-historical tourist cluster «Drevlyunsky land»)]. Zhytomyr: ZhSTU. [in Ukrainian].
6. Ivashyna, L. (2017). Rol' ob'yednanykh terytorial'nykh hromad u rozvytku sil's'koho zelenoho turyzmu [The role of united territorial communities in the development of rural green tourism]. In *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya [Public administration and local government]*: Vol. 3(34) (pp. 143-148). [in Ukrainian].

Надійшло 03.01.2019 р.